

מן עפר מי יקים ולשון קדשו של הרה"ק רבי מענדל מוויטעבסק זי"ע, ראה ספה"ק פרי הארץ במכתבים שבסוף הספר מכתב ז'), וגם לא כתבתי על שיטתו ודרכו הקדושה, או אפילו על פעולותיו אותותיו ומופתיו אשר פעל ועשה עלי אדמות, וכתבתי כאן רק תולדות ימי חייו, ימי ילדותו, נשואיו הראשונים והתקופה שלאחרי, מקומות מגוריו קודם ההתגלות, נשואיו השניים, ההתגלות, תקופת מעזיבז, פטירת אשתו הרבנית, ופטירתו.

אסיים בהבהרה: אם תימצא במאמרי איזו תמיהה או סתירה על דבר המקובל בעולם החסידות, אין לפרשה כפקפוק ח"ו בנאמנות הקבלה, אלא כוונתי בדרך שאלה ובקשה מהקורא שיעיר בזה, ואדרבה כבר אמרו חז"ל מינך ומינאי תסתייע מילתא.

ימי ילדותו

דברי חסידים

רבינו הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב נולד בעיר אוקאפ לאביו רבי אליעזר² ולאמו שרה³ בשנת תנ"ח⁴.

על קיומה של עיירת אוקאפ בה נולד הבעש"ט, יצאו מאז ומעולם פקפוקים שונים, אך לאמיתו של דבר מתברר כעת לפי מפות ישנות ועתיקות שאכן מדובר על יישוב יהודי סמוך לעיר קאמניץ - פאדאלסק, ואף מצינו תעודה אודות חכם אחד שהתגורר בעיירה זו בתקופת הבעש"ט⁵!

2. שם אביו מופיע בשבחי הבעש"ט אות א, וכן מופיע בחתימת הבעש"ט במכתב להרה"ק רבי משה מקיטוב זצ"ל נדפס בסוף ספר שביל האמונה על ספר האמונות ודעות לרס"ג (להג"ר ישראל הלוי קיטובער נדפס ביוזעפאף תרל"ח) ועוד הרבה מקומות.

3. שם אמו מופיע בספר דברי דוד (להרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זצ"ל ירושלים תש"ן) עמ' ק' דמי שיש לו פחד מרעמים סגולה הוא לומר "ישראל בן שרה", מקור קדום לא מצאתי לע"ע.

4. בנוגע שנת לידתו ישנן כמה גירסאות, וכתבנו כאן לפי קבלת הרה"ק מהרש"ב מליובאוויטש זצ"ל הובא בלקוטי דיבורים לבנו כ"ק אדמו"ר מהרי"ץ זצ"ל ח"א עמ' 45 ועמ' 50 בשם זקני חסידי חב"ד שהבעש"ט נולד בח"י אלול תנ"ח, ומצאתי בספר קנת סופרים (ר' אלעזר הכהן מבוטשאן לעמבערג תרנ"ב) עמ' עד. הערה 1231 שבמכ"ע האסיף משנת תרמ"ד כתב ג"כ שהבעש"ט נולד בשנת תנ"ח וכפי הנראה ה' בזה קבלה לא רק בחסידות חב"ד אלא מסורה נפוצה. בספר כרם ישראל (לובלין תר"ץ) פרק א' עמ' 4 כתב שנולד בערך בשנת ת"ס, אמנם בכתבי כ"ק אדמו"ר רבי שלמה עניו מסאדיגורא זצ"ל מביא בשם אביו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זצ"ל שרבינו הבעש"ט נפטר בגיל שבעים, ולפי"ז נמצא שנולד שנת ת"נ, ובקובץ נחלת צבי (גליון יב עמ' קסא) מביא כת"י ישן שהבעש"ט ה' בערך ס"ה בפטירתו לפי"ז נמצא שנולד בערך בשנת תנ"ה, וראה עוד קובץ נח"צ גליון יד שם שהבעש"ט נולד בין שנת ת"נ לשנת ת"ס.

5. מקור הדברים שנולד בעיר אוקאפ הוא ב'שבחי הבעש"ט' אות ג', אמנם רבים טרחו למצוא עיר כזאת ולא עלה בידם, וכן התפלאו אם ה' אי פעם שם יישוב יהודי. והידען הנודע הג"ר יוסף לעוונישטיין ז"ל אבד"ק סעראצק יצ"ו כותב במכתב להחוקר המפורסם הר"ר אברהם כהנא (נדפס בקובץ נחלת צבי גליון יד עמ' קעב) שלא נמצא בגעגראפ"י (במפה) עיר כזאת, ולכן לדעתו נולד בעיר טלוסט וכנראה שבטלוסט היתה שם בקעה וחומה מסיבי והיתה נקראת אוקאפ, ומוכיח הדבר מחתימת הבעש"ט בשו"ת מים חיים (להג"ר חיים הכהן רפאפארט ז"ל אבד"ק אוסטרהא) חיו"ד סימו כז, שהבעש"ט חותם את שמו "ישראל בע"ש